

veselo delati. Za tega voljo zelo napak ravnajo tisti učitelji, kateri nekatere učence vedno le grajajo in psujejo, ter jim nikoli ne privoščijo dobre, prijazne besede. Nevolja rodi nevoljo, in po nevolji ni pridnosti. Pridnost izhaja iz zadovoljnega in mirnega serca.

Novice.

Iz Štajerskega. (Število šol in učencev v lavantinski škofiji.) V preteklem šolskem letu je v lavantinski škofiji hodilo v vsakdanjo šolo 39.771 učencev, in sicer v spodnjo realko 165, v glavne šole 1616 dečkov in 508 dekličev, vkup 2289 učencev in učenk; v malo šole je hodilo 15.122 dečkov in 13.519 dekličev, vkup 28.641. Vseh učencev in učenk je bilo tedaj 30.930, — 8841 manj, kakor jih je za šolo vgodnih, kateri pa so naj več iz krajev po hribih, kjer še ni šol in imajo daleč do bližnje šole. Naj več učencev je bilo v šolskem okraji Keču, kjer jih je v šolo hodilo 1045, za šolo vgodnih pa jih je bilo le 997, — potem v Celji, kjer jih je iz med 1749 za šolo vgodnih v šolo hodilo 1724. Naj slabeje so hodili v šolskem okraji Vidmu, kjer je iz med 2564 za šolo vgodnih otrok hodilo v šolo le 1401. Za ponavljavno šolo vgodnih učencev je bilo 14.993, iz med katerih jih je hodilo v šolo 11.006, tedaj 3987 manj, kakor bi jih bilo moglo. V obeh učiteljskih pripravnišnicah t. j. v Mariboru in v Celji je bilo 31 pripravnikov. Reči pa se mora, da je bilo to leto po šolah sploh več učencev kakor vlni. („Gr. Ztg.“)

Iz pod Ljubelja na Gorenskem. Kaj veljá? dragi moj „Klatež“, da si boš mislil vsled mojega dolgega molčanja, da sem jo tudi jaz enako gorenskimi Beguncem iz drage naše domovine pobegnil v daljno Ameriko, da si tam, v tuji deželi poiščem boljšega nastanišča. In — glej! zadel si jo; kajti ne le v Ameriki sem bil, odkar nisi dobival podljubeljskih pispov, temveč zaputivši Kalifornijo, ki leži v južno zapadnem delu severne Amerike, odrinem po tistem morji naravnost do alevtiških otokov ter stopim na otoku „Unalaska“ na suho. Ni me volja, da bi ti popisaval čudne naprave, šege, navade in druge znamenitosti, ki se tu nahajajo; kajti moj dopis bi preveč narasel v popisovanji tujih národov in njih čudovitih zadržajev. Omenim le mimogredé, da so tu prebivavci, ki nimajo skoraj nikakovih pojmov o izobraženosti ali izomiki, in da sem bil neznansko vesel, da sem zapustil omenjeno otočišče z zdravo kožo, kajti tu se nahajajo tudi ljudje, katerim je človeško meso ravno tako slastno, kakor tebi tolsti, pitani puráni o veselem božičnem času. Odtod veslam po širokem morji proti vshodni strani velike Azije, ter pridem na rajski japonski otok. Glavno mesto japonskega cesarstva je Jedo na otoku Nifon, ki šteje čez 2.000.000 prebivavcev, kateri so veliko bolj olikani in priljudni, nego pa jim sosedni, prevzetni Kinezi. Japanci imajo na vsakem večem kraju šolo, v kateri se mladina uči brati in pisati; tudi ženska mladost

se ravno tako pozorno in marljivo izrejuje, kakor moška. Ta narod ima veliko učenjakov, posebno v zvezdoslovji, lekarstvu, pravstvu, naravoslovji in rastlinstvu. Pesništvo Japanci zelo čislajo, in v tej umetniži tudi že precej napredujejo; samo v godbi in likarstvu so še jako, jako zaostali. Ogledavši še druge bolj zanimive reči pri tem narodu, zapustim Japan, ter grem mimo kurilskih otokov v merzlo Kamčadko, kjer sem se ravno pretekle božične praznike po debelem snegu vozil na precej ličnih sanéh, katerih pa niso konji, ampak dobro rejeni — psi vlekli. Kajti gotovo ti je že znano, da Kamčadalcem naj več psi mesto naših konj služijo. Iz Kamčadke jo brišem peš naprej po daljni merzli Sibiriji, ter ogledujem bolj znamenita mesta Irkuš, Smolensk, Tobolsk, Moskvo i. t. d., dokler ne dospem v Petrovgrad, glavno mesto rusovskega cesarstva. Da tudi Rusi verlo napredujejo, se lahko razvidi iz tega, da so samo sibirski kantoni v letu 1856. šteli 312 šol, v ktere je hodilo 17.113 učencev; sedaj pa so se te šole gotovo še za veliko več pomnožile, in tudi število učencev je v preteklih devetih letih dokaj narastlo.

Zapustivši veliko rusovsko carstvo vernem se zopet v avstrijske države, ter obiskujem le bolj zanimiva mesta; kajti tu vidim po kavarnah in gostivnicah raznih političnih in zabavnih listov, ki mi vse na drobno naznanjajo, kaj se godi v bližnjih in daljnih krajih širokega sveta. — Glej tedaj, dragi moj, da sem precej velik kos naše zemlje obhodil in tudi marsikaj vidil in slišal. — Pa kaj! — že davno vidim te, da med tem, ko ti jaz to pripovedujem, si ti ušesa tiščiš, me debelo gledaš, se zavzemaš, zijaš kakor žaba, kedar po dolgi suši dežja prosi, ter godernjaš: „Tete! to mi je pak vendar le preveč, da bi se mi kdo tako debelo lagal, kakor podljubeljski Klatež. Kje bo neki vzel toliko denarja, da bi se klatil po daljni zemlji in pa še celó, kakor Nemec pravi: „zum Zeitvertreibe“. — Toda potolazi se, dragi moj; ne razgrajaj preveč, ampak poslušaj me, in povedal ti bom, da se prav lahko potuje po daljnem svetu brez vsega cvenka in plenka. — Jaz sem namreč božične praznike, ko si znabiti ti zlati čas tratil in pa lenobo pasel (ne zameri, kajti ne mislim ravno tako hudo), lepo mirno domá sedel pri topli peči; razgernil sem po mizi zemljevide, vzel v roko knjigo, popisovaje mi razne kraje, národe in njih običaje, prižgavši svojo pipo in — hajdi! potoval sem prav po učiteljski po zgoraj omenjenih krajih, in se marsikaj naučil, kar mi je bilo poprej neznano. Stori tudi ti tako, in ne boš raztergal niti opank, niti ne boš zapravlil novcev; k večemu, ako pušiš — pipo tobaka. Povernil se pa boš zopet zdrav in vesel nazaj — k topli peči, ter ves zavzet zapazil, da se nisi kar premaknil iz svoje stanice. — Dodro vedó, da si ne boš dal poprej mirú, da tudi širokouhemu Vedežu naznaniš mojo iznajbo, ki je učiteljem gotovo veliko koristnejša, nego pa vsi vozovlaki, hlaioni, berzovozi in druge enake naprave, po katerih se večidel, vozijo le ljudje, ki niso brez okroglega v žepu. — Povedal bom pa tudi vama, kaj sem bral dospевši v Beč, t. j. v mesto, kjer se naše šolske knjige tiskajo, v nekem nemškem političnem časniku. Tu sem našel namreč pod prav debelo črto

neki sestavek pod naslovom „Schulwesen“, kteri kaže, da tudi učiteljem po drugih neslovenskih krajih huda poje. Omenjeni sestavek pravi, da je učiteljski stan res vsega milovanja vreden, ako človek pomisli, da je vsaki hlapčon bolje spoštovan in plačan, nego pa — učitelj.

„Vsaki gimnastikar“, pravi nadalje omenjeni sestavek, „vsaki igravec, vsaki glumač in komikar ima bolje plačilo, ima več spoštovanja, nego pa učitelj, ki je pa vendar le on tudi tem ljudem dal prvo podlago k njihovemu izobraženju“. Komikarji, igravci in gimnastikarji bili so njega dni najbolj zaničevani med národom, in se jim je prav slabo godilo. Sedaj pa, ko vse napreduje, sedaj ko je doba národovega izobraženja nastala, se omenjenim ljudem po končani igri pletejo lavorjevi venci in denarji jim vkup ferčé, da je le veselje. — Ktere osebe pa sploh ljudje dan danes najbolj zaničujejo, najmanj spoštujejo, ki jih le malo kdo kaj pozná? Odgovor je lahek: Učitelji so, brez kterih ne bi bilo niti umetnikov niti izobraženja med ljudstvom. Ako učitelj oslabi, ako mu materialne moči k njegovemu že tako slabemu življenju pomanjkuje, malo kdo se bo zmenil za njegovo trpljenje, k večemu se mu bode le reklo: „I, zakaj si je pa izvolil ta stan, ako ne more izhajati“. — Naj pa pride kakšen jahač, igravec ali goslar v še tako revno mestice, nabral si bode berž potrebnih pripomočkov, kajti on je dan danes olikana oseba; on olikuje národ, od njega izvira vse, kar oblagruje družinsko življenje. Naj se pa pritoži učitelj pri svoji srenji zaradi nerednega plačila, ki mu gre postavno; ali pa zaradi obrekovanja, s kterim ga črnijo neprijatelji šolske mladine, reklo se mu bode berž: „Ako ti ni ljubo v naši fari, poberi svoje kopita in idi; svet je velik; išči si drugej boljšega kruha!“ — Toliko dunajski političen časnik. Kaj pa praviš ti k temu? — Jaz pravim, da je, žalibog, res takó. Dokaj časa stavimo svoje upanje v slavno ministerstvo in pa v državne in deželne zборе, pa — tako upanje, nas je dosedaj še vselej zapustilo. Prosimo verle naše domoljube še enkrat in recimo: „Slavni deželni zbori, spomnite se tudi nas — in umbra mortis sedentium — kedar sedite v zbornici!!!“

Nadalje naj ti povem, da se najdejo tudi učitelji, ki ne vedó, da jim je izročén naj dražji zaklad národov — olikovanje njezne mladine v pravem kersčanskem duhu. Tako sem čul, dospevši v Gradec in pa v Maribor, da tù hodijo na dan neke čudne prikazni, ki se „učitelje že bolj odrastle mladine“ nazivljajo. Ali so pa ti vredni svojega imena, ako ena tih prikazni uči, da nismo ljudje, ampak nekaj več, (sic?) namreč: izobražene opice (merkovece)! Druga tih prikazni pa podira najdražji zaklad človeštva, namreč sveto vero! Bog ga vedi, kje so ti gospodje opičarji zajeli svoje . . . slovje! Ako si so svesti svojega uka, naj bi šli raji med svoje brate in sestre, opice in druge divje pošasti v vroči Afriki, gotovo jim bodo večji hvalo vedili, nego pa mi.

Močno sem bil vesel, ko sem se iz svojega potovanja zopet v svoje domovje priklatil in vidil zopet svoje šege, svoje ljudi. Nekaka vesela mirnost zbujala se je neprestano v mojih persih videči kako verlo dobro napreduje naš dolgo zapuščeni narod in kako lepo likajo

krepki sinovi naše matere Slave njegov jezik, ki se čedaljebolj razvija in razcveta. Kako rado posluša uho lepe, vesele božičnice v milem, gladkem slovenskem jeziku in gotovo je vsaki pri enakih pesmicah veliko bolj ginjen, nego pa pri starih, ki dan danes gotovo niso nikakor več primerne, da bi se razlegale po hiši božji. Človeka, naj si bode še tako zatopljen v svojo molitev, smeh napade, ako zasliši v cerkvi učitelja peti po starem kopitu, n. pr: „Se še nisem sprebudi, sem že cajtinge dobiu“; ali pa: „Zadobit ta večni leben“ i. t. d. Človek bi zopet ne verjel, da se še zdaj kaj takega čuje, pa je vendar le — resnica. To so tisti učitelji, ki jim je za pravo omiko še vedno toliko mar, kolikor za predlanski sneg. Bog daj, da bi se tudi ti v letu 1866 spreobrnili in pa bolj narodni postali.

Konečno, ako bi nam v tekočem letu osodina roka še vedno nemila bila, svetujem ti, dragi „Klatež“, da si napišeš z debelim čerkami na hišna vrata v resnici veljavno latinsko prislovico, ki pravi: „Quem dii odere, paedagogum fecere“; po našo: „Kogar so bogovi sovražili, so ga učitelja izvolili“, ter se tolažiš s tem, da so že slavni Rimljani milovali naš revni učiteljski stan. Da si mi zdrav ti in goriški pisatelj!

T.

Iz Ljubljane. (Iz deželnega zbora.) Dolgo smo že vlekli na uho, kdaj pride v našem deželnem zboru kaj o šolah na versto. Pretečena tedna smo slišali predlagati o tem dr. Ivana Bleiweisa. Ta važni predlog je, naj bi zbor sklenil deželno postavo, po kateri se vstanovi učni jezik v ljudskih šolah, realkah in gimnazijah na Kranjskem in sicer po sledečih pravilih: V nižih ljudskih šolah, pa tudi v tako imenovanih glavnih in normalnih, izvzemši šole v nemških srenjah kočevskih, je slovenski jezik učni jezik; v 3. in 4. razredu glavnih ljudskih šol se uči nemški jezik kot predpisan nauk; — v realkah je slovenski jezik učni jezik za vérski nauk, za prirodopisje, kemijo, stavstvo, slovenski jezik in zemljepisje v 1. razredu, nemški jezik pa za zemljepisje v vseh sledečih razredih, povestnico, aritmetiko z znanstvom colstva in menic, geometrijo, matematiko, fiziko, risanje in nemški jezik; — v gimnazijah je slovenski jezik učni jezik za vérski nauk, prirodopisje, povestnico avstrijsko in domače dežele, latinski jezik, slovenski jezik, zemljepisje v 1. razredu, — nemški jezik pa za zemljepisje in zgodovino v vseh sledečih razredih, matematiko, fiziko, gerški in nemški jezik. Ta predlog je bil le z enim (!) glasom čez polovico sprejet, da se o njem posvetuje. Stermeti mora vsak, kateri ima količkaj pravičnosti v sebi, da jih je toliko naših poslancev zoper ta nasvet glasovalo. „Novice“ imenujejo posebej vse, ter pravijo, da zdaj mi vemo, od katerih mož imamo pravice pričakovati, da se po šolah omika naš narod in na bolji stan pripelje; vidi pa tudi slavna vlada, kaj ima pričakovati od zdajnih vradnikov. 4 kancelijski gospodje sedijo v našem deželnem zboru; ali vsi so glasovali zoper to, da šola dá pomočke, da more postati kdo za slovensko deželo pripraven vradnik. Prav radovedni smo, kaka pogača bo iz te moke!

Ker se že govori o znotranji šoli, naj bi se pri tej priliki še kaj poravnalo in vterdilo enkrat o plači ljudskih učiteljev, kateri tu pa tam še vedno globoko zdihujejo in kažejo svoje nezaceljene rane!

(Jezičnikov svet.) Ko bi Jezičnik deželnim poslaneem svetovali smel o gimnazijskih šolah, bi jim svetoval, naj si prizadevajo za ravnopravnost tako, da nam prisvetvajo jezično vzajemnost. Gimnazijski učenci se učijo latinskega, gerškega, nemškega in slovenskega jezika. Pri latinskem in gerškem samo nemškutarijo, ker klasike predstavljajo samo nemški, in naloge spisujejo tudi le nemški t. j. iz nemškega v latinski in gerški, in nasprot spet le v nemški jezik. To ni ravnopravnost! Prisvetvajte nam toraj, da se ukaže in čuje nad tem, da gimnazijski učenci slovenijo tudi latinske, gerške in nemške klasike, in da ravno tako iz slovenščine spisujejo nemške, gerške in latinske naloge. To bi bile vzajemne in ravnopravne vaje! Koliko bi se pri tem učenci več naučili! V ta namen tudi ni treba nobenih posebnih knjig. In sposobnih učiteljev — ali se jih ne manjka? Sej jih poznate. Kar jih ni doma, pokličite jih domu — in jezična ravnopravnost je tu. Brez zamere!

— Naznanjena Gerbičeva „Lira sionska“ bode prišla na svitlo, ker se je zadnje dni vendar nekoliko naročnikov oglasilo. Bog daj srečo!

— V Terst je zagledal beli dan tudi „Ilirski primorjan“, podučen, omikaven in kratkočasen list, za slovensko ljudstvo, ki ga vreduje g. Ivan Piano. — Želimo, da bi bil mladi „Primorjan“ vedno krepkeji!

— G. Fr. Goršič, orglar v Ternovem, ima po ceni naprodaj prav mične male orgle s sedmimi spremenimi, kakoršne bi bile kaki bolj mali cerkvi prav primerne.

— 29. preteč. m. je umrl obče znani c. k. gimn. profesor v pokoji g. Janez Pogorelec. Naj bo blažen njegov spomin!

Imenik p. n. g. naročnikov (po verstih, kakor so se zglasovali):

44. Janez Trojar, učitelj v Šmartnem. — 45. Tomaž Kajdiž, duh. pomočnik na Dobrovi. — 46. O. Gregor Lovšina, učitelj v glavni šoli v Kamniku. — 47. Juri Agrež, učitelj v Braslovčah. — 48. Miha Kotnik, duh. pomočnik v Dobu. — 49. Matija Torkar, duh. pomočnik v Pliberku. — 50. Alojzi Pibernik, fajmošter v Loškem potoku. — 51. Gašper Gašperlin, lokalist v Bučki. — 52. France Zajec, učitelj v Poljanah na Dolenskem. — 53. Janez Majnik, fajmošter v Žireh. — 54. Primož Remic, fajmošter v Škofji Loki. — 55. Miha Potočnik, nunski spovednik v Ljubljani. — 56. Anton Potočnik, fajmošter v Planini. — 57. Janez Brenc, fajmošter na Unci. — 58. Janez Markovič, ravnatelj realke v Reki. — 59. O. Ferdinand Götzl, ravnatelj glavne šole v Kamniku. — 60. Ignaci Božič, učitelj v Dolenji Vasi. — 61. Matevž Juh, učitelj v Hrenovcch. — 62. Janez Furlani, učitelj v Križi pri Tersti.

Listnica. G. J. Z. v Beg. pri C. — na vprašanje, ktere knjige naj učitelj bere, odgovoril je „Tovarš“ II. tečaj 1. 24. 1. 1862. . . Če vam pa je že to vse znano, berite Kellner-ja in Wursta. Posebno podučiven list je časopis „Schulfreund“, ki vzhaja vsake kvatre. Naroča se nanj v knjigarnicah.

Odgovorni vrednik:
Andrej Praprotnik.

Natiskar in založnik:
Jož. Rudolf Millo.